

Panem et circensis

Tammikuussa 1975 Kemin kaupunginhallitus päätti tiukalla 5-5 äänestyspäättöksellä ettei kaupungin kasvatusneuvolaan tilata Aku Ankan -lehteä. Kuten aina pyhien arvojen loukkaamisesta, siitäkin nousi julkinen kohu.

RANSKALAISEN uutistoimisto AFP:n toimittaja laati maailmanlaajuiseen levitykseen uutisen, jonka mukaan Aku on kielletty Komissa. Uutinen levisi maailman lehdistöön samalla vauhdilla kuin tällaiset uutiset tapaavat levitä. Se tavoitti amerikkalaiset lukijat ja päätyi jopa Saksan liittotasavallan tv-uutisiin. Kemi oli noussut maailmankartalle.

1977 Kemiin perustettiin kulttuurilautakunta. Kaupungin kulttuuriprofilia pohdittaessa muistui mieleen Kemin maine Aku Ankan housuttomuuden paljastajana. Kaupunki tarvitsi jonkun merkittävän kulttuuritapahtuman, miksi ei siis sarjakuvafestivaalin? Mustunol maine oli korjattava.

1981 Kemin kulttuurisitteeri **Heikki Porkola** otti yhteyttä Sarjakuvaseuraan, joka auttoi puhujien hankkimisessa syyskuun viimeisenä viikonloppuna pidettyyn ensimmäiseen sarjakuvatahtitapahtumaan. Seminaarin lomassa jaettiin ensimmäisen valtakunnallisen sarjakuvakilpailun palkinot, yhteensä 2900 markkaa.

13 opetuslasta

Alku oli vaatimaton, seminaarissa oli 13 sanankuulijaa ja kilpailuun osallistui 27 piirtäjää. Ehdotukset kilpailun palkintojen jakamisesta teki niin silloin kuin nykyäänkin kaksi Suomen sarjakuvaseuran nimeämää asiantuntijaa.

Ensimmäisellä kierroksella he olivat **Timo Reenpää** ja **Kalervo Pulkkinen**. Seuraavana vuonna puitteet olivat jo mukavammat. Kilpailun osanottajamäärä liki kolminkertaistui ollen 84. Palkintosummakin oli noussut 5000 markkaan. Kilpailutoista koottiin 56-sivuinen albumi, siihen maailman aikaan harvinainen suomalaisen sarjakuvan julkaisu. Perinne on jatkunut albumien komistuksessa vuosi vuodelta. Yhteensä ne kattavat nykyään noin 800 sivun kaaren piirtäjiemme töitä.

Kilpailun merkitys sarjakuvapiirtäjille on ollut suuri. Menestys siinä on merkinnyt jonkinlaista osoitusta kyvyistä, osanottajamäärä on parhaimmillaan kivunnut yli kahden sadan. Kilpailu on aina kilpailu ja kilpailut saavat julkisuutta, julkisuus tuo merkitystä, jota monet piirtäjät ovat hyödyntäneet.

Jaossa 40 000 markkaa

Palkintosummat ovat myös kasvaneet sellaisiksi, että niillä alkaa olla rahallista merkitystä. Viime vuonna jaossa oli 22 000 markkaa, 1991 kilpailuun on varattu 40 000 markkaa.

Kilpailu on muodostunut instituutioksi, hyvässä ja pahassa. Pienissä piirtäjäpiireissämme samat tekijät ovat toistuvasti olleet Kemin

kilpailujen kärkisijoilla. Sille ei voi mitään, koska kilpailutyöt on arvosteltava laadun eikä tekijän mukaan. Ollessani viime vuonna viimeistä kertaa raadin aniantuntijajäsenenä kirjoitin raporttiin näin: "Kokonaisuutena kilpailua tuntui vaivaavan jonkinlainen hengenahdistus; tarjottavat työt ovat vuodesta toiseen meko samankaltaisia, saman koodin mukaan tehtyjä. Suomalaiset sarjakuvantekijät tuntuvalt asetuttavan kahteen ryhmään, niihin jotka osallistuvat Kemin kilpailuun ja niihin jotka eivät."

Alkuperäinen tavoite kaupallisuudesta vapaan julkisuuden saamiseksi on sinänsä onnistunut, kilpailun kautta on noussut esiin monia päteviä tekijöitä. Aina kaava ei kuitenkaan toimi.

Parasta joustavuus

Kemin sarjakuvakilpailun ja -tapahtuman parhaita puolia on sen ennakkoluulottomuus, valmius heittää pois vanhat tavat, jos ne alkavat ahdistaa. Seuraava kilpailu on uudenlainen kokeilu, siihen on kymmenen juhluvuoden kunniaksi kutsuttu vain yhdeksässä edellisessä menestyneet 45 tekijää. Kokeilun tulos on mielenkiintoista nähdä.

Ihse sarjakuvatahtitapahtumat, viikonloppuseminaarit liitännäisineen ovat välillä onnistuneita, välillä eivät. Joustavuus ja ennakkoluulottomuus ovat toisinaan kääntäneet esille toisenkin kykensä, viimeistelemättömyyden teknisissä järjestelyissä. Mutta kuka matkus-

taisikaan Kemiin kuulemaan juuri ajallaan alkavia ohjelman mukaisia puheenvuoroja? Sinne matkustetaan yliveritaisen tunnelman, sarjakuvan ja arktisen hulluuden yhdistelmän vuoksi.

Kemiläisten julkaisema ranskan kielinen Palsan sarjakuvakirja -89

KEMIN SARJAKUVAKILPAULUISSA MENESTYNEET!

Eriksson Kai: kunniain. 1986
Filpus Timo Aimo: jaettu palkintosisija (novellit) 1989
Haarla Aino: 2.p. (stripit) 1988
Hirvonen Hannu: 2.p. (novellit) 1987; 1.p. (novellit) 1988
Honkanen Mika: 3.p. 1981
Hänninen Tommi: jaettu palkintosisija (novellit) 1989
Innanen Jouko: kunniain. 1983
Jääsaari Juhani: kunniain. 1981
Karjalainen Jussi: 3.p. 1984; & **Luhtanen Sari:** 3.p. (novellit) 1987
Kaukoranta Kristiina: kunniain. 1984
Keränen Rolf: kunniain. 1985
Kiiski Erkki: 2.p. 1981
Kokkila Timo: kunniain. 1988
Koskela Ari & Vesa: kunniain. 1984
Koskela Ilpo: kunniain. 1983; 1.p. (novellit) 1985; kunniain. 1986; 2.p. (novellit) 1988; jaettu palkintosisija (novellit) 1989
Kutila Ari: 1.p. 1982; 2.p. 1983; (novellit) 1987
Larmola Kivi: kunniain. 1986; kunniain. 1987
Laukkanen Oula-Jukka & Arja: 3.p. (novellit) 1988
Lehto Pentti: kunniain. 1986
Manninen Pekka: 3.p. 1981; 3.p. 1983; 3.p. (novellit) 1988
Maukonen Reijo: kunniain. 1988
Metsähonkala Mikko & Jokinen Petri: 2.p. (novellit) 1985

Lempi international -palkinto

Mustonen Reijo: 2.p. (stripit) 1985; kunniain. 1987
Mänttari Hannu & Sinisalo Johanna: 2.p. 1984; 2.p. (novellit) 1985; 1.p. (novellit) 1986
Nordberg Rauli: 3.p. 1982; 2.p. 1984; 2.p. (stripit) 1985
Nuortimo Pentti: 3.p. 1981
Nyysönen Arto: 1.p. 1983; & **Ilmaranta Vesa:** 3.p. 1984
Otsamo Pentti: kunniain. 1983; jaettu palkintosisija (novellit) 1989

Paakkanen Heikki: 3.p. (novellit) 1985
Paju Tiina & Luhtanen Sari: 3.p. (novellit) 1986
Parhamaa Erkki: 3.p. (novellit) 1985; kunniain. 1986; kunniain. 1988
Pirttisalo Ari: 1.p. (novellit) 1987
Puhakka Tapio: kunniain. 1988
Pukkila Jouko: 2.p. (stripit) 1986
Pystynen Harri: 1.p. (stripit) 1986; 1.p. (stripit) 1987
Pyykkönen Hannu: kunniain. 1987; kunniain. 1988
Rasi Jari: 3.p. (novellit) 1986
Ratia Matti-Pekka: 2.p. (albumit) 1986; 1.p. (albumit) 1987
Rauhala Anssi: 3.p. 1982; kunniain. 1983; 1.p. 1984; 2.p. (novellit) 1986
Remos Matti: 2.p. 1981
Ronkainen Timo: palkintosisija (stripit) 1989
Santikko Sauli: 3.p. 1983
Somermäki Jarmo: jaettu palkintosisija (novellit) 1989
Streng Anne: kunniain. 1984
Suomalainen Heimo: 3.p. 1982
Toivonen Sami: 2.p. (stripit) 1988; jaettu palkintosisija (novellit) 1989
Tuominen Mari & Ruokola Ilkka: kunniain. 1987
Vaallo Harri: 1.p. 1981; 1.p. 1982; 2.p. 1983 kunniain. 1985; 2.p. (stripit) 1987
Valkama Jyrki: kunniain. 1985
Vuori Pekka: 2.p. 1982
Äijälä Veli-Matti: 2.p. (novellit) 1985

KEMIN KILPAILUTOISTA KOOTUT ALBUMIT

1982: **Ruus.** Sijoittuneiden lisäksi: **Honkanen Mikko, Kiväs Petteri, Manninen Pekka, Paavilainen Maija** sekä **Österlund Pekka.**

1983 **X-dreams** sijoittuneiden lisäksi: **Aletta Ranttila Merja, Kanerva Matti & Oikonen Markku, Kokkila Timo & Nordberg Rauli, Koskela Pekka, Saks Pertti, Sipiä Stina, Virta Tauno** sekä **Viskari Matti**
 1984: **Taidetta taiteen vuoksi.** Sijoittuneiden lisäksi: **Kokkila Timo, Manninen Pekka** ja **Pyykkönen Hannu.**

1985: **Vihaan sarjakuvia.** Sijoittuneiden lisäksi: **Hiltunen Petri, Laukkanen Oula-Jukka, Lehto Pentti, Linnankivi Jyrki, Otsamo Pentti, Rasi Jari, Sallas Mika** sekä **Vuori Julia.**

1986: **Insayddzoucgin linna.** Sijoittuneiden lisäksi: **Honkasalo Janne, Laukkanen Oula-Jukka & Arja, Metsähonkala Mikko, Mustonen Reijo, Streng Anne, Tikka Kari P., Vuori Julia** sekä **Ääpiö Kusta.**

1987: **Ihan kiva elämä.** Vain sijoittuneet työt.

1988: **Oi kuul!** sijoittuneiden lisäksi: **Mattila Jai.**

1989: **Vihreä polkupyöräni.** Sijoittuneiden lisäksi: **Pesonen Ilkka.**

Arktista tähtisadetta

Kemi on myös totuttanut sarjakuvaharrastajat sarjakuvan maailmantähtiin, vuodesta 1985 on paikalla joka vuosi ollut vähintään yksi kansainvälinen vieras. Lista on komea: **Serge Clerc, Jodorowski, Arno, Prilt Pärn, Ted Benoit, Claire Bretecher, Gilbert Shelton, Wolinski, Hunt Emerson, Pierre Christin, Jacques Loustal** ja **Joakim Pirinen.**

Palautettakin on tullut; **Christin** sijoitti uusimmassa albumissaan **Valerianin** Laplin ja **Ted Benoit** kertoi eräässä haastattelussaan kemiläisen vieraanvaraisuuden tuoneen mieleen lapsuuden matkan Saksan demokraattiseen tasavaltaan. Kun Kemissä käyneiden listaan lisää Sarjakuvaseuran festivaalien kävijät vuodesta 1980 huomaa Suomessa vierailleen todella näyttävän sarjakuvien tekijäjoukon.

Kilpailualbumien lisäksi Kemi on kurnostautunut myös julkaisuillaan. 1986 ilmestynyt Puhekuplia on ensimmäinen kunnollinen arktikkokokelma sarjakuvan tiimoilta, sen kakkososa seuraavalla vuodelta jalkoi samaa tietä. Kemiläistä positiivista hulluutta osoittaa **Kalervo Palsan** sarjakuva-albumien julkaiseminen suomeksi ja ranskaksi. Palsa ei saa montaa lukijaa suomeksikaan, ranskaksi lukin yhtään.

Ainoa myyntimenestys on **Keijo Ahlqvistin** ja **Ari Kutilan** ensimmäinen suomalainen sarjakuvan oppikirja **Piirrä sarjakuvaa.** Se on

perusteos, jota kukaan ei koskaan tehnyt. Kemiläiset tekivät.

Monta tavoitetta

Kemin sarjakuvaprofililla on monta tavoitetta; sen tulee näkyä kaupungissa saaden kaupunkilaisten hyväksymisen, saada Kemin kaupunki valtakunnalliseen julkisuuteen ja tietysti myös auttaa sarjakuvaa, vahvistaa sen asemaa.

Monitahoiset tavoitteet ovat muuntuneet monenlaiseksi toiminnaksi. Tapahtuman sisäpoliittinen jalustan vahvistamiseksi kulttuuritoimisto on kehitellyt erilaisia myös Kemissä näkyviä toimintamuotoja. On tehty seinäsarjakuvaa, ollut sarjakuvakissojen naukujaiset, laadittu kaupungin kunnalliskertomus sarjakuva-albumina ja näytelmänä, täytetty kaupunki sarjakuvapäivien mustilla Lempi-lipuilla ja roikotettu Lempin mökkiä nosturin nokasta.

Kaupunki on saanut suhteellisen pienellä rahallisella satsauksella runsain mitoin valtakunnallista julkisuutta, kaupungin isät voivat olla siihen tyytyväisiä. Vuoden 1989 sarjakuvabudjetti oli 160 000 markkaa, summa jonka monen kaupungin palkkaama mainostoimisto sijoittaa kahdessa viikossa muutamaan lehti-ilmoitukseen. Kemin kulttuuritoimi on myös onnistunut keräämään osan budjetistaan valtiolta avustuksena sekä liike-elämällä sponsoritukena.

Kemi on kyennyt myös tukemaan onnistuneesti sarjakuvan arvostuksen kasvua 80-lu-

Kemin kaupungin kunnalliskertomus -87

Kavitausta Kemín kunnalliskertomuksesta -87

vulla. Lapin läänissä sarjakuva on noussut jopa apurahapolitiikassa hyväksytyjen taide-
muotojen joukkoon, seikka jolla on merkitystä ainakin tekijöille. Muutaman vuoden jaetut Lempi-palkinnot ovat täyttäneet yhden aukon. Palkinnoilla ei sinänsä tietenkään ole juuri muuta kuin välinearvoa, mutta sekin on tarpeen.

Ajatusten Kemijoki

Kemin suurin ansio on sen monipuolisuudessa. Se on pystynyt tarjoamaan sarjakuvan ystäville niin leipää kuin sirkushuvejakin, yhdistämään yhä enemmän toisistaan erkanevan sarjakuvakiinnostuksen eri osasia. Toiminta ei ole jäykistynyt vanhoihin kaavoihin, vaan valmius uuden etsimiseen on koko ajan olemassa.

Pienessä kaupungissa on mahdollista toteuttaa pähkähullultakin tuntuvat ideat, niiden matka aivoista tuotantoon on lyhyt. Kemillä on ollut onni saada kulttuurisihteerikseen Heikki Porkolan tapainen Ajatusten Kemijoki, mies joka on valovuosien päässä tavanomaisesta kunnallisesta kulttuuribyrokratiasta.

Huhtikuun alusta Porkola siirtyy vuodeksi pelkästään sarjakuvan pariin, kemiläisen Sarjakuvakeskus r.y:n projektisihteeriksi. Kemiin perustetaan myös kaupungin organisaatiosta erillinen sarjakuvakustantamo, jolle on suunnitteilla kunnianhimoinen julkaisuohjelma.

Toivottavasti uusi järjestely tuo parannusta myös kemiläisten huonoiten hoitamaan asiaan, valmiiden tuotteidensa markkinointiin ja yleensäkin tiedottamiseen.

On vaikea sanoa, olisiko joku muu kaupunki ottanut sarjakuvan keppihevosekseen ellei Kemi olisi sitä ajöissa tehnyt. Kulunutta kymmentä vuotta arvioitaessa voi pitää onnena, että Kemi oli aktiivinen.

Heikki Jokinen